

Er betäckning: Ku2016/01696/DISK
Riksställningars dnr: R16-201

YTTRANDE

2016-12-12

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Slutbetänkande av Kommissionen mot antiziganism SOU 2016:44 KRAFTSAMLING MOT ANTIZIGANISM

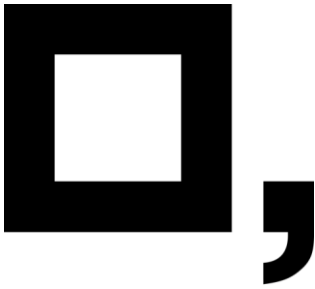
Remissinstans
Riksställningar

Kommissionen mot antiziganism har enligt kommittédirektiv 2014:47 haft i uppdrag att samla och öka genomslaget av befintliga kunskaper om antiziganism, förmedla exempel på hur antiziganism kan motverkas och förebyggas, delta i den allmänna debatten och olika utbildningsinsatser, genomföra insatser för att motverka antiziganism inom skolan och den offentliga förvaltningen samt sammanställa de granskningar och åtgärder som vidtagits beträffande registrering av romer på etnisk grund. Enligt tilläggsdirektiv 2014:121 skulle kommissionen även ta fram och sprida ett undervisningsmaterial och en lärarhandledning som utgår från vitboken *Den mörka och okända historien – Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet* (Ds 2014:8).

I sitt slutbetänkande har kommissionen, utöver att redovisa för sina insatser, också valt att föreslå åtgärder för erkännandet av antiziganism i syfte att reagera på historiska kränkningar av romers rättigheter och möjliggöra upprättelse samt för att förhindra samtida eller framtida kränkningar av romers mänskliga rättigheter. Kommissionen föreslår även tydligare styrning och samordning samt förändringar i befintliga insatser mot antiziganism i syfte att effektivisera detta arbete.

Undantaget denna remiss finns även ett kapitel om inrättandet av ett nationellt center för romska frågor.

Riksställningar har i dagsläget inte tillräcklig kunskap om hur styrningen eller samordningen av befintliga insatser mot antiziganism och om hur de berörda institutionernas verksamhet och mål fungerar för att i detalj kommentera de enskilda förslagen i kapitel 3, *Erkännande av antiziganism* samt kapitel 4 *Tydligare styrning och samordning av åtgärder mot antiziganism*. Myndigheten menar dock

att man överlag bör fokusera merparten av eventuella kommande insatser på de som konkret syftar till att förhindra samtida eller framtida kränkningar av romers mänskliga rättigheter. Användandet av historiska kränkningar som ett verktyg för försoning och problematiken kring detta tas också upp av Riksantikvarieämbetet i deras rapport *Kulturarvsarbetet i samhällsutvecklingen* från 2016. Man hänvisar bland annat till källor som pekar på hur detta leder till en manifestation av en ny historieskrivning, norm eller gruppidentitet och att befintliga maktstrukturer legitimeras samt att deras auktoritet och status gentemot exempelvis en minoritet förstärks. Riksutställningar delar alltså kommissionens bedömning om att det kan behövas åtgärder för att överbrygga förtroendeklyftan mellan den romska gruppen och samhället i övrigt men inte nödvändigtvis vad som bör vara de huvudsakliga metoderna för detta.

Flera av förslagen (exempelvis de från kapitel 3.5.4 och 3.6.1) hänvisar till åtgärder, beslut eller insatser som redan har initierats och understryker vikten av att dessa verkställs eller följs upp. Riksutställningar förmodar att detta är uppdragsgivarens och de olika uppdragstagarnas avsikt.

I kapitel 3.5.2 *Erkännande av antiziganism – Minnesmärken, minnesdagar och namn på platser som anspelar på antiziganism* lyfter kommissionen Jönköpings kommuns minnesmärke av konstnären Mario Rojas. Minnesmärket uppmärksammar som kommissionen säger en händelse och erkänner den, men har enligt Riksutställningar, likt många liknande insatser såsom offentliga konstverk, statyer och monument i begränsad omfattning förmågan att sprida information och kunskap till allmänheten. Riksutställningar föreslår därför att regeringen i samband med beredningen av förslagen om eventuella minnesmärken eller förslaget om inrättandet av en ny nationell institution för mänskliga rättigheter i kapitel 3.6.3 ser närmare på hur ett eventuellt nytt museum för demokrati och migration skulle kunna vara en arena för att genom olika konstnärliga uttryck, manifestationer, forskning och kunskapsförmedling "främja de mänskliga rättigheterna i Sverige". Kanske skulle ett sådant museum i Malmö även kunna ha en samordnade funktion för aktörer som på olika sätt arbetar för humanitära frågor på ett sätt som liknar arbetet på the Humanity House i Haag, Nederländerna.

Riksutställningar ser överlag mycket positivt på kommissens ambition att bidra till att förhindra samtida eller framtida kränkningar av romers mänskliga rättigheter genom sina förslag och rekommendationer och ser fram emot hur det kommande arbetet kan komma att utveckla kulturarvsinstitutionernas möjlighet att bidra till ett öppnare samhälle med minskad intolerans och fientlighet.

Beslut i detta ärende har fattats av vikarierande generaldirektör Jesper Tammilehto efter föredragning av chefsanalytiker Eric Fugeläng.